

Creative Commons – vanad asjad uut moodi

Sissejuhatuseks

Esmalt tuleb kohe ära öelda, et käesolev kirjutis pärineb IT-inimeselt ja mitte juristilt. Ent olenevata sellest, kas me räägime Creative Commons'i (edaspidi CC) ning teiste „uutmoodi“ litsentside puhul tehnilistest või juriidilistest aspektidest, on need üsna ühtviisi uued ja harjumatud, kui lugeja on kasvanud senise jäiga autorikaitsemudeli ning karmi litsentsiga kommertstarkvara keskkonnas. Tihti kohtab siin täiesti siirast arusaamatust – kas inimesed on korraga kaotanud oskuse ja tahtmise oma tehtud töö eest ärateenitud tasu küsida?

Nii see siiski ei ole. Pigem on tegemist asjaga, mida ameerika futurist Robert Theobald on nimetanud „mõtteraputuseks“ (*mindquake*) – mingi valdkonna arengus on jõutud murdepunkti, kus korraga mitmed senised tõekspidamised enam ei kehti. Nii näitasid lennunduse ajaloos õhupallide pooldajad pikka aega näpuga nende poole, kes üritasid õhust raskemate sõidukitega lendu tõusta – ometi on tänaseks õhupallid minevik ning lennukid tänapäev. Samamoodi vaadati viltu esimeste autoehitajate peale – miks ometi on vaja selle ohtliku bensiiiniga jännata, kui aurumasin on end raudteel juba ammuilma tõestanud?

Ilmselt on ka inimeste vaimutöö ning selle tasustamist ja levitamist reguleeriva seadusandluse osas jõutud samalaadsesse murdepunkti. Põhjuseks on eelkõige viimastel aastakümnetel plahvatuslikult kasvanud ning samas inimestele lähedale tulnud Internetis ning selle arengust tulenevates uutest tendentsides, mida senised mudelid ei suuda enam hästi hõlmata.

Alguses oli vaba tarkvara

CC ja teiste vabade mudelite kujunemise mõistmiseks tuleb meil ilmselt minna tagasi arvutiasjanduse sünniaegadesse. Üheks paremaks tolle aja kirjelduseks on Steven Levy raamat „Häkkerid: arvutirevolutsiooni kangalased“ (NB! Levy kasutab sõna „häkker“ selle korrektse, alguses tähenduses „originaalse mõtlemisega arvutifanaatik“, mitte hilisemas moondunud tähenduses „arvutikurjategija“). Levy kirjeldab üpris värvikates toonides arvutiasjanduse algaegu 50-ndate lõpus, mil ingliskeelne sõnapaar *computer science* (arvutiteadus) kõlas tavainimesele samamoodi kui *rocket science* (otsetähenduses „raketiteadus“, kuid kõnekeeles tähendab mistahes asja, mis on tavainimese jaoks kaugelt üle mõistuse keeruline). Inimesi, kes olid üldse näinud arvutit, oli üpris vähe ning auväärased matemaatikaprofessorid suhtusid „arvutavasse masinasse“ varjamatu umbusuga (Levy kirjeldab tänapäeval kurioossena tunduvat juhtumit, kus üks omaaegne õppejõud praakis ühe häkkerist tudengi poolt arvutiga lahendatud ülesande pikema jututa välja – masina abil leitud lahendus ei saanud ju õige olla!¹). Isegi tollal arvutimaailma üheks arengumootoriks kujunenud MIT-s (Massachusettsi Tehnikaülikool) polnud arvutiteadust eraldi distsipliinina olemas ning selle ala eestvedaja professor John McCarthy oli palgal elektrotehnika teaduskonnas².

Selline oli maailm, kus tegutsesid omaaegsed esimesed häkkerid – arvutimaailma pioneerid nagu Richard Greenblatt, Bill Gosper, Peter Samson, Richard Stallman ja paljud teised „noored vihased mehed“, kes „läksid sinna, kus keegi polnud varem käinud“. Ja selles maailmas ei olnud tänases mõistes äril ja ka autorikaitsel eriti kohta. Põhjused olid järgmised:

- a) arvutiasjandus oli väheste ja valitute rida, seega puudus turu kujunemiseks piisav mass;
- b) enamik uurimisprojekte olid riiklikult finantseeritud, kuna sageli oli tegu (suuremal või vähemal

¹ Steven Levy. *Hackers: Heroes of the Computer Revolution*. Updated Edition. Penguin Books 2006. Lk 47

² samas, lk 25

määral) riigikaitsega seotud uuringutega – seega ei jäänud ärile ruumi. Rahaasjade jaoks olid ülikoolides pealegi olemas raamatupidajad, häkkeriteni see sfäär välja ei ulatunud;
c) ressursid olid napid – iga tänane laiatarbearvuti on kordi võimsam kui omaaegsete häkkerite tööriistad.

Lisaks eespoolkirjeldatud faktoritele toob näiteks Peeter P. Mõtsküla (2006) välja veel mõned tähelepanuväärsed momendid, millega asjast sügavamalt huvitatul soovitaks tutvuda. Et aga käesolev kirjutis keskendub CC-le, siis nendel muidu äärmiselt huvitavatel ajaloosündmustel siinkohal pikemalt ei peatuks.

Selliselt pinnalt kujuneski häkkerieetika oma algses versioonis – arusaam, et informatsioon on midagi, mille väärtus seisneb tema levitamises. Kunstlikud takistused info leviku teel on kurjast ja tuleb kõrvaldada. Ressursside parema ärakasutamise huvides tuleb töötulemusi jagada, et teised ei peaks uuesti jalgratast leiutama.

70-ndate lõpp ja 80-ndate algus tõid arvutimaailma järk-järgult ärisuhted. Ühelt poolt hakkas kujunema piisavalt suur kasutajaskond (ehk ärimõistes turg), mis oli kommertsialiseerumise pheks oluliseks eelduseks. Teiseks toimusid mitmed seda soodustavad sündmused. Näiteks Unixi välja töötanud AT&T – endise nimega American Telephone & Telegraph – tohtis USA monopolivastaste seaduste järgi kuni 1984. aastani turustada üksnes telefoni- ja telegraafiseadmeid ning see oli üks peamisi põhjusi, miks Unix algaastatel vabalt levis. 1984. aastal aga jagunes korporatsioon 11 eri firmaks, millel enam neid piiranguid ei olnud.^{3 4} 1981. aastal lasi IBM välja oma mudeli 5150, mida hakati aga peagi lihtsalt PC-ks (*Personal Computer*) kutsuma ning mis sai terve arvutitüübi esiisaks.

Tagantjärgi on tähelepanuväärne üks asjaolu – IBM ei „keeranud piisavalt kinni“ PC ehituse üksikasju ning tulemuseks oli rida firmasid, kes hakkasid IBM-ist sõltumatult tegema „PC-ühilduvaid“ arvuteid. Ehkki see tundus alguses IBMile tohutu löögina (litsentsitasude ärajäämine!), selgus hiljem vastupidine – just „kloonide“ massiline levik tegi PC-st tänaseni domineeriva personaalarvutitüübi. Veidi hiljem turule tulnud Apple'i Macintosh ja teised mudelid olid paljude asjatundjate arvates tehnoloogiliselt tublisti kaugemale arenenud, kuid just PC-de massifaktor oli see, mis võimaldas neil troonil püsida.

Tänases mõistes kommertstarkvara algust võib tõenäoliselt lugeda umbkaudu samast ajast, mil IBM oma uuele arvutile sobivat operatsioonisüsteemi otsis ning mitmete keerdkäikude tulemusena sattus tollal veel vähetuntud Microsofti ning tolle DOSi peale⁵. Ehkki Bill Gates oli alustanud tarkvara tükikaupa müümist juba varem (1976. aastast pärineb ka tuntud „Avalik kiri arvutihuvilistele“⁶), pani just liit IBMiga aluse Microsofti tõusule ning kommertstarkvara pikale valitsusajale.

Ka omaaegne „häkkeriparadiis“ MIT-s lagunes 80-ndate alguses ning jaotus kahe konkureeriva firma – Symbolics'i ja LMI vahel. Alles jäi ühena vähestest vaid Richard Stallman (keda Levy nimetas „viimaseks tõeliseks häkkeriks“⁷ - tiitel, mis osutus ekslikuks), kes mõnda aega üritas kadumakippuvate ideaalide ülalhoidmiseks endiste sõprade tehtud tööd ülikooli tarvis dubleerida (kuna firma töötulemused loeti nende omandiks ning neid ülikoolile enam ei edastatud).⁸ 1983. aastal aga otsustas ta ette võtta häkkeriideaalidega kooskõlas oleva täiesti uue operatsioonisüsteemi loomise ning aasta lõpus alustaski tööd projekti kallal, mida nimetas GNU (GNU's Not Unix – häkkerlik sõnamäng rekursiivse lühendiga) ja millest pidi saama Unixiga ühilduv, kuid täiesti uutel juriidilistel alustel süsteem. 1989. aastal töötas ta oma uue süsteemi tarvis välja litsentsi, millest sai

3 Peeter P. Mõtsküla. *Vaba tarkvara: oht või võimalus?* Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli Õigusinstituut 2006. Lk 30

4 <http://en.wikipedia.org/wiki/AT%26T>

5 Paul Freiberger, Michael Swaine. *Fire in the Valley: The Making of the Personal Computer*. McGraw-Hill 2000. Lk 333

6 William H. Gates III. *An Open Letter to Hobbyists*. <http://www.blinkenlights.com/classiccmp/gateswhine.html>

7 Levy, lk 415

8 Glyn Moody. *Rebel Code: Inside Linux and the Open Source Revolution*. Perseus Publishing 2001. Lk 19

hilisema vaba tarkvara liikumise üks juriidilisi alustalasid – GNU Üldise Avaliku Litsentsi (*General Public License; GPL*), mida vaatleme veidi lähemalt allpool.

GNU projekt osutus siiski Stallmani jaoks plaanitud märksa suuremaks ülesandeks ning lõplikku, valmis ning laias kasutuses süsteemi ei ole käesoleva kirjutise valmimise ajaks veel olemas. Küll aga on projekti käigus loodud mitmeid süsteemi jaoks kriitilise tähtsusega komponente ning mis peamine, selle juriidiline alus GPL näol, mille rolli vaba tarkvara arengus on raske üle hinnata.

1991. aastal alustas soomerootsi tudeng Linus Torvalds Helsingi Ülikoolis õppides hobiprojektina omaenda Unixi-laadse süsteemi loomist (tema enda sõnusti: „*just a hobby, won't be big and professional like gnu*“⁹). Varsti peale töö alustamist võttis Torvalds oma uue süsteemi litsentsina kasutusele GPL-i ning Linuxi (nagu süsteemi autori eesnime ja Unixi-laadsuse kombinatsiooni järgi kutsuma hakati) arendamine sai mõne aastaga sisse pretsedenditu hoo – algse ühemeheprojektiga ühines tuhandeid arendajaid.

Ilmselt üheks väga oluliseks asjaoluks, mis Linuxi kiire tõusu põhjustas, on ajaline kokkulangemine Interneti laia leviku algusega – Interneti esimene suur laine tõi kaasa ka seninägematu võimaluse rakendada paljude hajusalt üle maailma paiknevate arendajate töö ühe vankri ette. Teiseks väga oluliseks momendiks aga tuleb lugeda märkimisväärse osa vajalike tarkvaravahendite olemasolu ning vaba kättesaadavuse GNU projekti tulemuste näol – paljud neist jõudsid uude süsteemi ning võimaldasid keskenduda puuduvate osade loomisele.

Viimatimainitud asjaolu on ka põhjustanud hõõrumisi Stallmani ja Torvaldsi leeri vahel. Lisaks muudele erimeelsustele leiab Stallman, et GNU tarkvara kasutamise tõttu tuleks Torvaldsi süsteemi nimetada GNU/Linuxiks, mida aga Torvalds ja tema pooldajad eriti ei taha teha. Ka käesolevas kirjutises on kasutatud lühemat ja suupärasemat Linuxit – Stallmani roll Linuxi jõudmises tänasele tasemele on kahtlemata ülioluline, kuid tänapäevased Linuxi variandid (distributsioonid) sisaldavad peale Torvaldsi loodud Linuxi süsteemituuma ning Stallmani loodud GNU tarkvara ka paljude kolmandate osapoolte loomingu. Kõiki neid süsteemi nimes üles lugeda läheks lihtsalt pikale.

Vaba tarkvara areng ei ole aga piirdunud kaugeltki mitte Linuxiga. Ehk teenimatult on viimase varju jäänud teine Unixi-laadsete vabade süsteemide perekond, Berkeley Ülikoolist pärit BSD Unix oma eri variantidega. Ka Apple'i arvutitel kasutatav MacOS X (mis küll ei ole vaba süsteem) baseerub vabataarkvaralisel, BSD põhjal loodud Darwinil. Lisaks süsteemitarkvarale on vaba rakendustarkvara lipulaevad nagu OpenOffice.org, Firefox, GIMP ja paljud teised võitnud laia kasutajaskonna mitte ainult Linuxil, vaid ka Windowsil ja Mac'il. Ainuüksi Linuxi kasutajate hulgaks pakub Linux International 2006. aasta alguses 29 miljonit.¹⁰

GPL – vaba tarkvara üks aluseid

GPL lähtub autorsuse printsiibist, sätestades esimese asjana autori õiguse oma loomingule (nii ei ole õigus mitmetel kriitikutel, kes peavad seda autoriõigusega vastuolus olevaks). Autorsuse sätestamise järel aga määratleb GPL kasutaja neli põhiõigust:

- õigus litsentsitavat objekti (arvutiprogrammi vmm loomingutulemust) paljundada, levitada ning mistahes eesmärgil kasutada (k.a. ärikasutus)
- õigus objektiga põhjalikult tutvuda – eeldab tarkvara puhul ligipääsu selle lähtekoodile
- õigus objekti muuta ja sellest uusi objekte tuletada
- õigus objekti muudetud kujul ning selle tuletisi **sama litsentsi alusel** edasi levitada.

Praktikas tähendab GPL litsents seda, et selle alusel levitatavat tarkvara võib vabalt kopeerida, seda muuta ning edasi levitada, täites kaht peamist tingimust:

9 <http://www.linux10.org/history/> ; vt ka Moody lk 42

10 <http://counter.li.org/>

- a) õigusi ei tohi edasi andes kitsendada – samad õigused, mis olid kasutajal algse tarkvara kohta, peavad jääma kehtima ka tuletistele. Seetõttu ei ole lubatud GPL litsentsiga vabast tarkvarast tuletada kinnise lähtekoodiga kommertstoodet.
- b) tarkvara lähtekood peab olema saadaval – enamasti levitatakse seda koos tööprogrammidega, kuid litsents lubab näiteks ka varianti, kus levitatava tarkvaraga on kaasas selged juhised, mil moel ja kust lähtekoodi võib saada (allalaadimiskoha aadress või e-postiaadress, kuhu meilides saab sooviavaldaja mingit teed pidi lähtekoodi kätte).

Tähelepanuks veel kaks momenti, mis sageli tunduvad segaseks jääma:

- a) kui GPL litsentsiga tarkvaras tehakse muudatusi enda tarbeks (näiteks firma kohandab Firefox'i veebilehitsejat vastavalt oma spetsiifilistele vajadustele), siis ei ole muudatuste avaldamine kohustuslik. Kui aga seesama firma tahab oma muudetud Firefox'i ka teistele levitada, peab ta avaldama ka muudatused.
- b) GPL lubab kasutada tarkvara mistahes otstarbel, keelates diskrimineerimise näiteks tegevusala alusel (seega ei tohi GPL litsentsi puhul kasutada kitsendusi nagu militaarsfääris kasutamise keeld). See tähendab ka, et igasugune kommertskasutus on GPL puhul täiesti litsentsipärane, juhul kui täidetakse eespoolmainitud tingimusi. Ka on täiesti lubatud nii algupärase kui tuletatud tarkvara müümine - GPL litsentsiga tarkvara müüb oma põhi-ärimudelina näiteks Red Hat, kelle Linux'i variandi lähtekood on vabalt võrgus saadaval, valmiskujul Red Hat koos firmapoolse tootetoga maksab aga üpris suure summa. Lisaks töötavad väga paljud vaba tarkvaraga tegelevad firmad mudeli „tasuta põhitoode, tasuline oskusteave ja teenused“ alusel – nii võib näiteks Linux'i puhul inimene valida, kas ta eelistab kasutada tasuta levitatavat varianti ilma tugiteenusteta (sobib vähem kindlustatud, ent tehniliselt kompetentsele tarbijale) või maksab tasulise variandi eest ning saab kaasa näiteks telefonitoetuse või muud tugiteenused.

Vabade sisulitsentside sünd

Kui varasematel aastatel oli võrgus leviva materjali osas peatähelepanu tarkvaral, siis sedamööda, kui Internetist sai XX sajandi lõpul üha enam igapäevanähtus ning ilmusid uued võrgupõhised tegevusalad (e-õpe, kaugtöö), tekkis üha enam võrgumaterjale, mis ei olnud enam otseselt tarkvara. Vabakasutusega materjalid ei olnud juba tollal Interneti jaoks uus nähtus (mainitagu kasvõi 1969. aastast alates võrgu tähtsamaid küsimusi käsitlevaid *Request For Comments*- ehk RFC-dokumente¹¹ või 1971. aastal alguse saanud ning tänini väga edukalt tegutsevat võrguraamatukogu *Project Gutenberg*¹²), kuid selleks ajaks kasvas nende osakaal juba nii märkimisväärselt, et tekkis vajadus nende juriidilise staatuse täpsema määratlemise järele.

GNU GPL-i on põhimõtteliselt võimalik kasutada peale tarkvara ka muude objektide litsentseerimiseks, kuid siiski tekib üks peamisi küsimusi litsentsis mainitud „lähtekoodi“ mõiste tõlgendamise (kirjanduse puhul võiks selleks olla näiteks algne käsikiri vms - aga muusika- või arhitektuuriteose puhul?).

Nii lõi Richard Stallmani juhitud Vaba Tarkvara Fond (*Free Software Foundation*, FSF) 1999. aastal uue litsentsi nimega GNU FDL (*Free Documentation License* ehk Vaba Dokumentatsiooni Litsents), mis oli mõeldud tehnilise dokumentatsiooni ja muude kirjutiste tarvis, püüdes end juba edukalt tõestanud GPLi põhimõtteid viia üle ka muu loominguga valda.

FDL leidis nii poolehoidu (näiteks kasutab seda litsentsi maailma suurim vaba võrguentsüklopeedia Wikipedia) kui pälvis kriitikat^{13 14}. Peamised etteheited on seotud liigse ideoloogilisuse ning tehniliste piirangute keeluga - FDL keelab muuhulgas kasutada DRM-i (*Digital Rights Management*)

11 RFC Editor. <http://www.rfc-editor.org/>

12 Project Gutenberg. <http://www.gutenberg.org>

13 Nerode, N. (2003). Why You Shouldn't Use GNU FDL? <http://home.twcny.rr.com/nerode/neroden/fdl.html>

14 GNU FDL. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Free_Documentation_License

sarnaseid abinõusid (mis on muidugi ka ise äärmiselt vastuolulisi reaktsioone põhjustanud), kuid ka lihtsalt praktiliste probleemidega nagu liigne „advokaadikeel“ ja litsentsi liigsuur maht.

Teine samalaadne projekt oli David Wiley poolt 1999. aastal algatatud Open Content Project¹⁵, mis töötas välja Open Publication License'i. Ehkki see leidis piiratud ulatuses kasutamist, jäi kandepind küllaltki väikeseks (tänapäevaks soovitavad OPL loojad selle asemel kasutada CC või FDL litsentse).

Veel üks märkimisväärne nähtus on prantsuse kunstnike poolt GNU GPL eeskujul ning paljus samade põhimõtetega Free Art License¹⁶, mis on mõeldud spetsiaalselt kunstiteoste tarbeks. FAL on kasutusel tänaseni, ehkki mitte väga laialdaselt.

Lawrence Lessig ja Creative Commons

Ameerika professor, õigusteadlane ja mõtleja Lawrence Lessig tuli 2001. aastal välja uue initsiatiiviga, mille nimeks sai Creative Commons (tõlkes umbkaudu „loovad kodanikud“). Algselt ühe autorikaitse-alase protsessi¹⁷ läbiviimise abivahendina loodud organisatsioon sai kiiresti tuule tiibadesse ning 2002. aasta detsembriks valmis esimene komplekt litsentse.

CC'd võib mõnes mõttes vaadelda kui keskteed senise jäiga *copyrighti* ja Stallmani esindatava radikaalse „intellektuaalomand on ebaetiline“ -suuna vahel. Kui *copyright* kasutab ingliskeelset väljendit *copyright: all rights reserved* („kõik õigused kaitstud“), siis Stallman väljendas oma põlgust selle vastu häkkerliku sõnamänguga *copyleft: all rights reversed* („kõik õigused ümber pööratud“; mõneti raskelt tõlgitav, kuna *right* on inglise keeles ka „parem“). Lessigi algatatud CC pruugib aga fraasi *some rights reserved* („osa õigusi kaitstud“) ning püüab erinevalt Stallmanist sobituda senisesse autorikaitsemudelisse, samas tuues sisse suure osa Stallmani poolt kasutusele võetud õigustest.

FSF eesotsas Stallmaniga oli esmalt CC suhtes soosival seisukohal, kuid hiljem tekkisid erimeelsused – peamiselt seetõttu, et Lessigi lahendus oli Stallmani jaoks liiga pehme ja „mittevaba“. Ka on CC litsentside ning GPL-i ja FDL-i vahel juriidilisi vastuolusid, mistõttu nende „segamine“ võib mõnel juhul probleemseks osutuda (küll aga on võimalik kasutada topeltlitsentse). Lessig on siiski jäänud tänini FSF direktorite nõukokku¹⁸ ning sai 2002. aastal ka FSF auhinna vaba tarkvara edendamise eest¹⁹.

CC teiseks peamiseks uudsuseks oli litsentsi esitamine „inimese keeles“. Tolleks ajaks oli juriidiline keel muutunud järk-järgult niivõrd spetsiifiliseks, et juriidilise hariduseta tavakodanik ei olnud sageli enam võimeline litsentside tekstist aru saama. Muuhulgas on seda asjaolu peetud ka üheks põhjuseks, mis soodustab tarkvara illegaalset kasutust – kasutaja on võõrandunud seadusesätetest ning eelistab neid tihti lihtsalt ignoreerida.

CC litsentsi valik toimub organisatsiooni veebilehel <http://www.creativecommons.org> (lokaliseeritud versioone saab valida ka vastava maa CC-veebilehel) paari lihtsa ja kasutaja jaoks arusaadava sammuna (erinevatest valikutest ja vastavatest litsentsidest on juttu allpool). Kui kasutaja on valikud teinud, genereeritakse kolm eraldi dokumenti:

- nn. *Commons Deed* ehk lihtsas keeles ning tingmärkidega varustatud „inimesekeelne“ litsents, mis sätestab valitud litsentsi põhilised tingimused
- litsentsi täistekst – juriidiliselt vettpidav, „advokaadikeelne“ dokument
- RDF/XML -standardil põhinevad metaandmed, mida saab materjali sisaldavale veebilehele

¹⁵ OpenContent. <http://www.opencontent.org>

¹⁶ Free Art License. <http://artlibre.org/licence/lal/en/>

¹⁷ Eldred vs Ashcroft. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Eldred_v._Ashcroft

¹⁸ FSF Board of Directors. <http://www.fsf.org/about/leadership.html>

¹⁹ FSF Awards 2002. <http://www.gnu.org/award/2002/2002.html>

kopeerida ning mis muudab lihtsamaks masinotsingu ja -töötuse

Peamised valikud on järgmised:

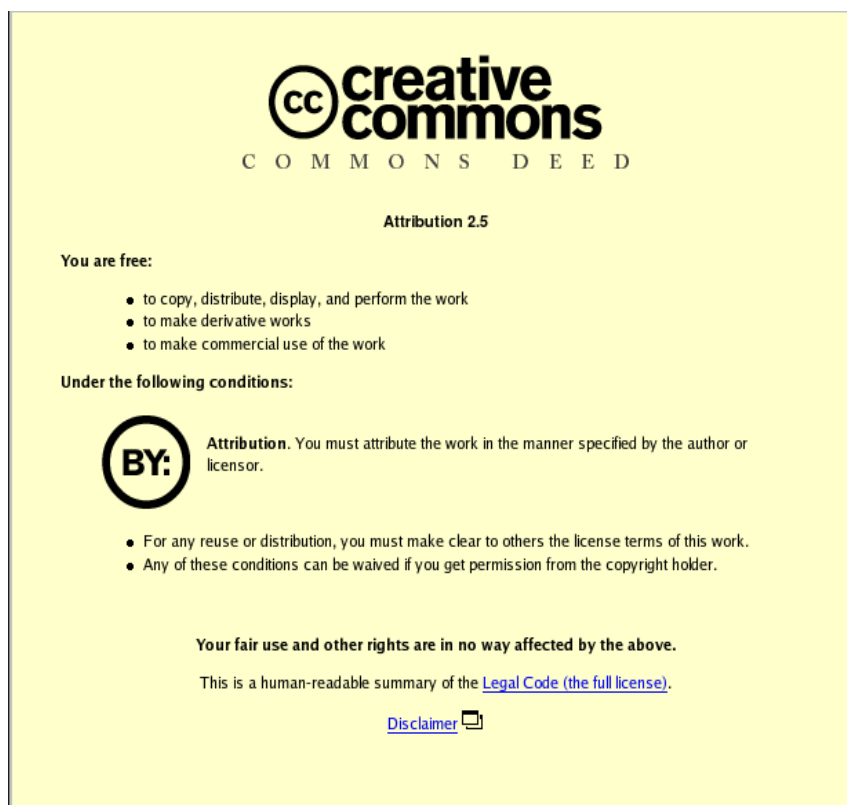
1. Kas lubada kommertskasutust? Vastusevariandid: a) jah, b) ei.
2. Kas lubada tuletatud objekte (näiteks muusika kasutamist miksimiseks)? Vastusevariandid: a) jah, b) jah, kui tuletised levivad samadel tingimustel, c) ei.
3. Jurisdiktsioon - saab valida erinevate riikide vahel, kes on CC oma seadusandlusega kooskõlla viinud; Eestis on see protsess alles käimas, seetõttu tuleks valida *Generic* ehk „üldine“.
4. Objekti liik – vastusevariandid: a) audio, b) video, c) kujutis/pilt, d) tekst, e) interaktiivne meedium, e) muu.
5. Soovi korral saab sisestada täpsustavat infot – objekti nimi, autori nimi jne -, mida kasutatakse metaandmetes (mitte aga *Commons Deed*’is ega täistekstis).

Valiku hõlbustamiseks on Creativecommons.org-i veebis olemas mitmeid selgitavaid dokumente²⁰.

CC põhilitsentsid

Nagu eespool mainitud, genereeritakse CC litsents veebipõhiselt vastavalt litsentsi valikul sisestatud kriteeriumidele. Kõigi CC litsentside ühisklauslik on *Attribution* ehk autorsus – sarnaselt GPL-iga lähtuvad ka CC litsentsid autoriõigusest (eeskätt selle mandri-Euroopa tähenduses). Seetõttu sisaldavad CC litsentsid ka klauslit, mis võimaldab litsentsitingimusi autoriga kokkuleppel muuta. Järgmiste kriteeriumide kombineerimisel aga võime saada alltoodud erinevad litsentsid.

CC Attribution (CC BY)

Kõige liberaalsem CC litsentsidest, mis sätestab üksnes autorsuse. Lubatud on nii kommertskasutus

²⁰ Choosing a License. <http://creativecommons.org/about/licenses>

kui ka uute objektide tuletamine. Sellisena on ta liberaalsem kui GPL ja FDL, kuna ei sätesta laienemist tuletatud objektidele (tarkvaramaailmast võib tõmmata paralleelse BSD litsentsiga).

CC Attribution-ShareAlike (CC BY-SA)

The image shows a yellow rectangular box containing the Creative Commons Attribution-ShareAlike 2.5 license summary. At the top center is the Creative Commons logo (CC) followed by the text 'creative commons' in a bold, lowercase font, and 'COMMONS DEED' in a smaller, spaced-out font below it. Underneath is the title 'Attribution-ShareAlike 2.5'. The text 'You are free:' is followed by a bulleted list of permissions: 'to copy, distribute, display, and perform the work', 'to make derivative works', and 'to make commercial use of the work'. Below this is the heading 'Under the following conditions:'. The first condition is 'Attribution', represented by a circular icon with 'BY:' inside, followed by the text 'You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor.'. The second condition is 'Share Alike', represented by a circular icon with a circular arrow, followed by the text 'If you alter, transform, or build upon this work, you may distribute the resulting work only under a license identical to this one.'. Below the 'Share Alike' condition is another bulleted list: 'For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.' and 'Any of these conditions can be waived if you get permission from the copyright holder.'. At the bottom of the box, it states 'Your fair use and other rights are in no way affected by the above.' and 'This is a human-readable summary of the [Legal Code \(the full license\)](#).' followed by a link to 'Disclaimer' with a small icon.

Ka see litsents lubab kommertskasutust ning tuletisi, kuid viimaste puhul tuleb täita litsentsi laienemise nõuet. Sellisena sarnaneb mõneti GPL-i ja FDL-iga (kuid ei ole nendega täiesti ühilduv).

CC Attribution-NoDerivs (CC BY-ND)

Attribution-NoDerivs 2.5

You are free:

- to copy, distribute, display, and perform the work
- to make commercial use of the work

Under the following conditions:

Attribution. You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor.

No Derivative Works. You may not alter, transform, or build upon this work.

- For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.
- Any of these conditions can be waived if you get permission from the copyright holder.

Your fair use and other rights are in no way affected by the above.

This is a human-readable summary of the [Legal Code \(the full license\)](#).

[Disclaimer](#)

See litsents lubab kommertskasutust, kuid ei luba objekti muuta. Sobiva kasutuse näitena võib tuua kirjaniku, kes on loonud keeruka, paljude tegelastega fantaasiamaailma, kuid kardab, et teised huvilised võivad uute seikluste loomisel tema arusaamu mitte arvestada.

CC Attribution-NonCommercial (CC BY-NC)

 creative commons
C O M M O N S D E E D

Attribution-NonCommercial 2.5

You are free:

- to copy, distribute, display, and perform the work
- to make derivative works

Under the following conditions:

 Attribution. You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor.

 Noncommercial. You may not use this work for commercial purposes.

- For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.
- Any of these conditions can be waived if you get permission from the copyright holder.

Your fair use and other rights are in no way affected by the above.

This is a human-readable summary of the [Legal Code \(the full license\)](#).

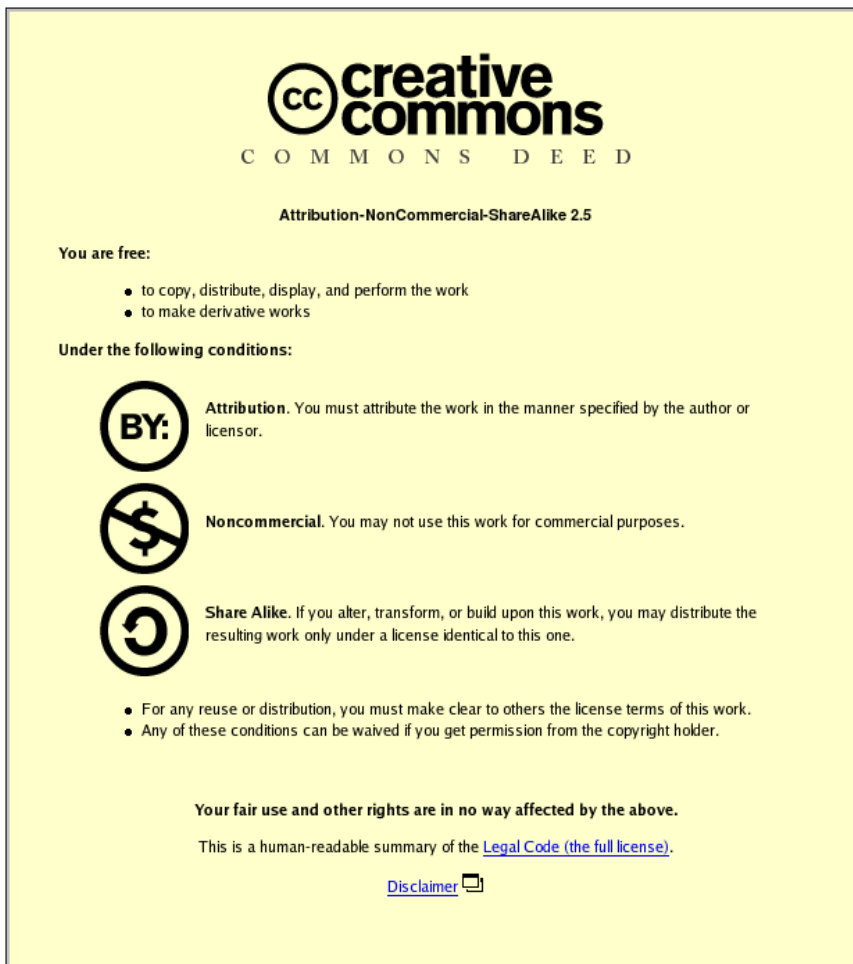
[Disclaimer](#)

Litsents lubab tuletisi, kuid algse objekti kasutamine on lubatud üksnes mitteäri­lisel eesmärgil. Mitteäri­lilise nõue laieneb ka tuletistele²¹, kuid need ei pea kasutama täpselt sama litsentsi.

CC Attribution-NonCommercial-ShareAlike (CC BY-NC-SA)

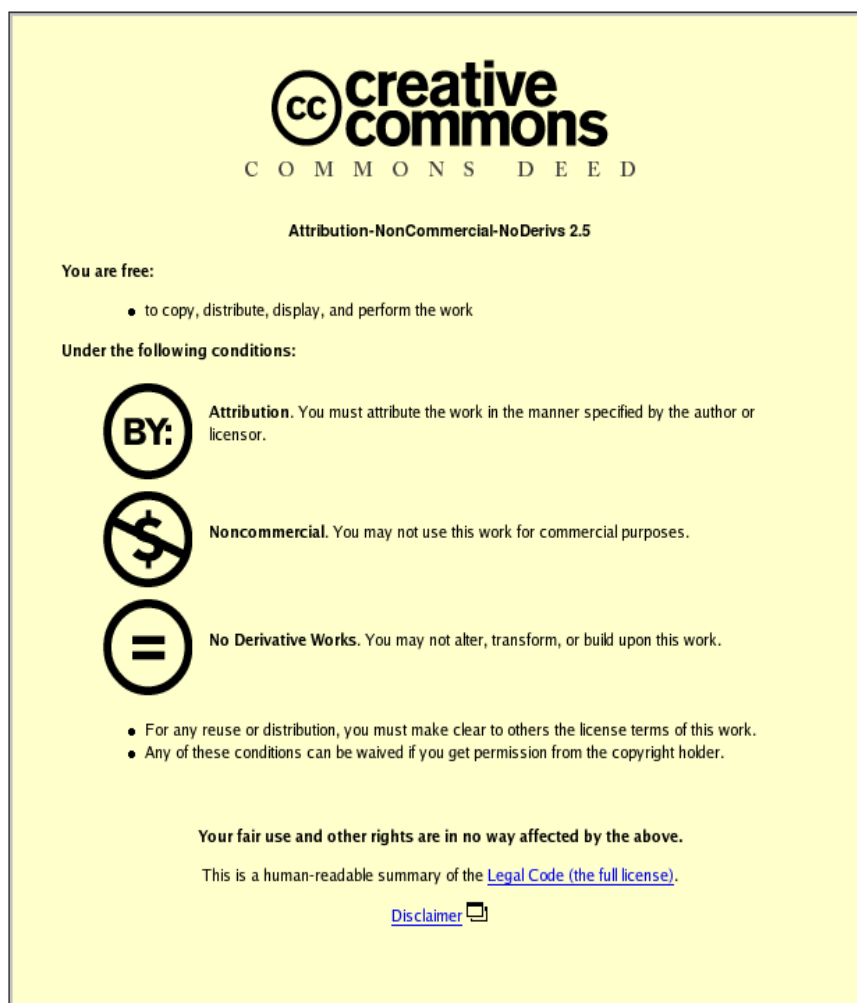
---

21 Creative Commons Licenses. <http://creativecommons.org/about/licenses/meet-the-licenses>

Ilmselt üks enimkasutatavaid CC litsentse – lubab mitteärilist levikut ja tuletisi, seades tingimuseks litsentsi edasikandumise. Seda litsentsi kasutatakse vahel paralleelselt *copyrightiga*: ärikasutus käib range litsentsi alusel, mittetulunduslik (koolid, MTÜ-d, lastekodud...) on aga palju vabam. Populaarsuse võti ongi ilmselt võimaluses tagada maksimaalselt lai levik „turuvälises“ sektoris (mis toimib tihti vägagi efektiivse reklaamina) ning samaaegselt säilitades täieliku kontrolli ärikasutuse üle.

CC Attribution-NonCommercial-NoDerivs (CC BY-NC-ND)

See on kõige rangem CC litsents, mis keelab nii ärikasutuse kui tuletised, kuid on ikkagi märksa vabam kui traditsiooniline *copyright*.

Mõistlik autoriõigus ja CC

Autoriõiguse käsitlestes eristatakse tihti mandri-Euroopa ja angloameerika koolkonda. Mandri-Euroopa autoriõigus (mille kohta kasutatakse tihti prantsuskeelset terminit *droit d'auteur*) on pigem moraal-juriidiline kategooria, fikseerides autorsuse kui fakti ja rõhutades autoriõigust isikliku õigusena. Angloameerika variant, mida tähistatakse ingliskeelse terminiga *copyright*, on seevastu pigem suunatud varaliste õiguste rõhutamisele²² (vt ka Mõtsküla 2006). Mandri-Euroopa arusaama järgi on teos niisiis lahutamatu seotud autoriga, kes otsustab selle edasise käekäigu üle, angloameerika käsitlus seab autorsuse ühele pulgale omandiõigusega, võimaldades autoril oma õigusi ka võõrandada.

Ehkki ka *copyright* annab autorile piisavalt hea isiklike õiguste kaitse, on siinkirjutaja arvates just varaliste õiguste prioriteet selle tänaseks süvenevate probleemide üheks põhiolukaks. Et *copyright* võimaldab varaliste õiguste lahutamist isiklikest, on tänastes intellektuaalomandit traditsioonilise malli järgi käsitlevatel juhtudel tegu püüdega rakendada füüsiliste objektide maailmast pärinevat omandiõigust märksa raskemini määratletavatele loomingutulemustele.

Tihti koonduvad loomingutulemuste varalised õigused suurte ja mõjuvõimsate organisatsioonide

kätte (kirjastused, muusikatööstus jpt), kes on muidugi huvitatud oma tulude suurendamisest ning suudavad mõjutada ka õigusruumi endale soodsas suunas. Nii on *copyrighti* USA-s algselt 14 aasta pikkune kehtivusaeg²³ (peale mida muutus objekt *public domain*'iks ehk ühiskondlikuks omandiks) kasvanud järk-järgult 70 aastani peale autori surma, mida on teatud juhtudel võimalik veel samavõrra pikendada²⁴.

Üheks peamiseks mureks on äriobjektiks muutunud autorikaitse juures ka suutmatus arvestada tarbijaskonna väga erinevate võimalustega. Näiteks rakendatakse ranget omandiõigust ka teaduskirjanduse vallas ning sageli võib ühe teadusartikli hind Internetist tellides ulatuda mitmekümne USA dollarini. See aga välistab selle hankimise suure osa vaesemate riikide teadlaste jaoks.

Creative Commons pakub siin välja omapoolse lahenduse mõlema probleemi jaoks.

Founders' Copyright – nagu eespool mainitud, sätestati USA loomise ajal *copyrighti* kehtivusajaks 14 aastat. CC on võtnud selle tähtaja taas kasutusse ning on tulnud välja litsentsiga, mis muus osas sarnaneb mujal kasutatava *copyrightiga*, kuid kehtib 14 (soovi korral 14+14) aastat. Juriidiliselt saavutatakse see nõnda – autor müüb oma autoriõigused 1 USA dollari eest Creative Commons sihtasutusele, kes omakorda annab autorile eksklusiivõiguse loomingujärgelisele 14 või 28 aastaks ning kannab objekti vastavasse registrisse. Paneme tähele, et siin on tegu puhtalt angloameerika mudeliga (autoriõiguste müük) – nii on FC kasutamine esialgu ilmselt mõistlik vaid USA õigusruumis. Lisaks võib tekkida ka vajadus registreerida oma looming USA autorikaitseametis²⁵.

Developing Nations – selle litsensi loomise motiiviks oli kaalutlus, et suure osa maailma riikide elanike ostujõud on niivõrd väike, et nad jäävad tahes-tahmata paljude loomeobjektide osas „turult välja“. Selle tulemusena

- autorid kaotavad auditooriumi osas – suur osa potentsiaalseid tarbijaid ei saa endale nende loomingut lubada
- majanduslikult on tegu kasutamata jääva ressursiga – mõningase toetusega võib saavutada seniste kõrvalejätute muutumise tarbijaskonnaks
- sotsiaalselt ja eetilisel on tegu suure probleemiga, mis lahendamata jäädes süveneb.

Seetõttu on CC pakkunud välja litsentsi, mis oma olemuselt on topeltlitsents (sarnaselt mitmete tarkvaratoodete – näiteks MySQL²⁶ – juures kasutatava duaallitsentsiga). Arenenud riikide (kes ei kuulu ÜRO ametlikku arengumaade nimekirja) jaoks kehtib traditsiooniline *copyright*, arengumaade kasutajatele aga kehtib vastava Commons Deed'i²⁷ alusel CC *Attribution*-litsents ehk kõige liberaalsem CC litsentsidest (vt. kirjeldusi eespool).

CC-ga seotud probleemid

Jättes kõrvale erinevate meediatöösturite ülepingutatud nurina stiilis „kui kõik tasuta ära antakse, mis siis endale jääb?“, on CC puhul paar valdkonda, milles on veel mõndagi ebaselget.

Esmalt ühilduvus vabade litsentside endi vahel. Ehkki eespool nägime, et näiteks CC BY-SA ja GNU GPL on oma olemuselt üpris lähedased, väidab FSF siiani, et CC litsentsid ei ole ühilduvad nende omadega²⁸. Kindlasti on see ilmne rangemate CC litsentside puhul, kuid BY-SA ja BY puhul

23 Scott, B. (2001) Copyright in a Frictionless World: Toward a Rhetoric of Responsibility.

First Monday, volume 6, number 9 (September 2001) http://firstmonday.org/issues/issue6_9/scott/index.html

24 S.505 Copyright Term Extension Act. <http://www.loc.gov/copyright/legislation/s505.pdf>

25 Founders' Copyright. <http://creativecommons.org/projects/founderscopyright/>

26 MySQL Licensing Policies. <http://www.mysql.com/company/legal/licensing/>

27 CC DevNations Commons Deed. <http://creativecommons.org/licenses/devnations/2.0/>

28 Various Licenses and Comments About Them. <http://www.gnu.org/philosophy/license-list.html>

on erinevused vaid tavakasutaja jaoks ebaolulistes detailides (vastavaid diskussioone leiab Google'i abiga võrgust mitmeid^{29 30}). Kui aga tahta lõpuni korrektseks jääda, tuleb erinevusi arvestada ning FDL litsentsiga materjali näiteks BY-SA all edasi levitada („ühed vabad litsentsid kõik“) ei ole korrektne. Võimalikud variandid on:

a) kasutada topeltlitsentsimist

b) CC litsentside puhul on otsustamisel jäme ots autori käes, seega on autori otsesel loal võimalik viia näiteks BY-SA litsentsiga objektist tuletatud uut objekti näiteks FDL alla (mitte aga vastupidi).

Teine probleemidering on lokaliseerimine. CC on loodud USA jurisdiktsiooni silmas pidades ning eriti mandri-Euroopa maades võib selle *copyright*'i-hõngulisus probleeme tekitada. Samas võib tänaseks öelda, et CC litsentsid on edukalt lokaliseeritud juba mitmekümnel eri maal ning loodetavasti lisandub lähiajal nende hulka ka Eesti³¹.

Motivatsioon: milleks üldse vabad litsentsid?

See on esmapilgul õigustatud küsimus – milleks üldse? Kas endisel moel ei oleks mõistlik jätkata? Yoshai Benkler oma raamatus *The Wealth of Networks: How Social Production Transfers Markets and Freedom* (NB! Raamat ei ole käesoleva kirjutise valmimise ajaks veel trükist ilmunud, kuid on juba mitu kuud saadaval võrgust CC-BY-SA litsentsi alusel!) ütleb, et viimaks on ka tõsised majandusteadlased hakanud endalt küsima, mis siin taga ikkagi on – punt üle Interneti laialipillutatud häkkereid loob Microsofti toodanguga edukalt võistleva operatsioonisüsteemi, suur seltskond eri aladelt pärit võrguentusiaste teeb valmis *Encyclopedia Britannica* masti võrguentsüklopeedia ning 4-5 miljoni fänni arvutite jõudeaja ärakasutamisel saadakse maailma üks võimsaim superarvuti SETI@Home?³²

Benkler leiab, et võrguühiskonnas, kus arvutid ja võrgud on laialt levinud, tekib igapäev võimetus rakendada oma loovust nii, nagu ta seda paremaks peab – tegutsedes kas omapäi või siis lüües võrgu kaudu kampa teistega. Kuna kõik vajalik – teadmised ja tehnilised vahendid – on olemas, ei ole tal reaalse tulemuseni jõudmiseks enam tarvis ei riigi bürokraatlikku masinavärgi ega ka mõne kasuminäljas äriemehe vahendust – tulemus sünnib minimaalsete takistustega.³³

Võrgu levik igasse ühiskonnaelu valdkonda on märkimisväärselt suurendanud erinevate sisutootjate ringi – tänaseks panevad erinevat infot võrku nii pedagoogid, riigiametnikud kui kasvõi kingsepad. Samal ajal on nende hulk, kes on spetsialiseerunud sisutootmisele (filmi- ja muusikatööstus, kutselised kirjanikud jne) jäänud küllaltki muutumatuks. Niisiis on võrgus levivast kasulikust teabest suur osa selline, mille loomine ja avaldamine ei ole selle looja jaoks põhitöö (tõsi, näiteks ministeeriumi ametnik, kes uue seaduseprojekti võrku riputab, teeb seda oma põhitöö raames, kuid ka tema ei ole põhikohaga sisutootja – tema põhitöö ei ole projektide avaldamine).

Eric Raymond väidab oma essees „The Magic Cauldron“, et 95% kogu tarkvarast kirjutatakse eri asutustes ja firmades sisemiseks tarbeks (mitte karbitootena müügiks)³⁴. Raymondil pakutud protsendi osas võib ehk vaielda, kuid põhiväite – müügiks sisutootmine on tegelikult nišinähtus – osas on vastupidist väita üsna raske. Ükski telekompanii, kütusefirma ega kaubamaja ei hakka oma IT-osakonnas loodud ühe tippasemel tarkvaralahenduse pärast rajama endale tarkvaraturustuse osakonda. Tõsi, kindlasti on osa rakendusi sellised, mida ei ole turva- või ärihuvidest tulenevalt

29 CC-SA & GPL compatibility. <http://lists.freedesktop.org/archives/tango-artists/2005-November/000045.html>

30 Creative Commons Share Alike License and the GPL. <http://lists.ibiblio.org/pipermail/cc-licenses/2003-January/000048.html>

31 Creative Commons Eesti. <http://creativecommons.galerii.ee>

32 Benkler, Y. (2006). *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. Yale University Press. lk 5

33 samas, lk 6-7

34 Raymond, E.S. (1999) *The Magic Cauldron*. <http://www.catb.org/~esr/writings/magic-cauldron/magic-cauldron-3.html>

otstarbekas laiemal avalikkusele ette viia – kuid need moodustavad vähemuse. Suuremal osal juhtudest aga oleks sellise „kõrvaltootena“ sündinud lahenduse oskuslik levitamine vaba litsentsi all üliheaks reklaamikampaaniaks ka firma põhitoodangule või -teenustele.

Näiteks ülikooli õppejõul, kes saab palka mitte sisutootmise, vaid õppe- ja teadustöö eest, on palju mõistlikum levitada oma õppematerjale näiteks CC BY-NC-SA litsentsi alusel ning teha sellega märkimisväärset reklaami nii oma isikule kui õppeasutusele, kui karta „äravarastamist“ ja jätta oma vaevaga tehtud materjal sahtlipõhja tolmu koguma. Eriti oluline on see neis valdkondades, kus materjali ajakohastamine on väga sage tegevus (näiteks IT) – vaba materjali põhjal laekuv tagasiside (ning näiteks BY-SA korral ka tuletised) on väga tõhusaks abiks uuenduste sisseviimisel.

Ja viimaks tasub tsiteerida üht vaba tarkvara suurkuju Linus Torvaldsit ning tema „Linuse seadust“, mis on kajastamist ja edasiarendamist leidnud ka soome filosoofi Pekka Himase raamatus „Häkkerieetika ja informatsioonijastu vaim“, mis on ka eesti lugejale kättesaadav. Torvalds ja Himanen väidavad, et inimese tegevusmotivatsioon on kolmeastmeline³⁵:

- ellujäämine – inimene töötab, et ellu jääda ja peamisi vajadusi rahuldada (raha teenida)
- sotsiaalne tunnustus – kui eluks vajalik on olemas, töötatakse positsiooni nimel
- meelelahutus – kui ka positsioon on olemas, jätkab enamik inimesi tegelemist oma alaga. Mis motiveerib näiteks Jaapani keiser Akihitot olema tunnustatud merebioloog või hea muusik³⁶? Vastus: talle meeldib.

Vaba kultuur

1999. aastal pani MIT rektor aluse ühele tänaseks tuntuimale vabade õppematerjalide kogule, mille nimeks sai MIT OpenCourseWare. Hetkeseisuga on seal CC BY-NC-SA litsentsi alusel täies ulatuses saadaval üle 1200 kursuse õppematerjalid. Aastaks 2008 loodab MIT kõik oma kursused MIT OCW kaudu maailmale vabalt kättesaadavaks teha³⁷. Veebikataloog <http://www.commoncontent.org> sisaldab üle 3000 viite veebilehtedele, mis pakuvad CC-litsentsi alusel avaldatud tekste, pilte, heli- ja videoklippe. Tänu digitaalkaamerate laiale levikule on paljud avastanud fotograafia võlud ning asunud oma pilte internetis avaldama. Üks suurim pildiportaali on Flickr³⁸, kus lisaks traditsioonilise autoriõigusega kaitstud fotodele on miljoneid CC litsentside alusel avaldatud fotosid (populaarsemad on BY-NC-ND ja BY-NC-SA, kumbki katab hetkeseisuga üle 4 miljoni foto), mis kõik on otsingu lihtsustamiseks varustatud märksõnadega.

Public Library of Science (PLOS) on teadusorganisatsioon, kes annab välja 5 kõrgeima taseme teadusajakirja, mille sisu kasutab CC BY-litsentsi.³⁹

Lulu.com⁴⁰ on omalaadne „iseteenindav“ kirjastus, kus autor saadab käsikirja kirjastusse, see avaldatakse autori valikul kas CC või FDL litsentsi alusel ning seda trükitakse vastavalt ostja soovile (*print-on-demand*). Kirjastus võtab tasuna 25% müügituludest – eriti väikeste tiraažide korral on see palju soodsam kui traditsiooniline kirjastamismudel.

Magnatune⁴¹ on plaadifirma, mis avaldab oma toodangu võrgus CC BY-NC-SA litsentsi alusel. 2006. aastal on tal leping 222 artistiga kokku 470 plaadinimetuse osas.

Eestist võib näidetena tuua AS Regio kontuurkaardid (<http://www.regio.ee/kontuurkaart/>), võrguentsüklopeedia Estonica (<http://estonica.org>), kultuurikalendri kultuur.info (<http://kultuur.info>) ning tehnokratt.net (<http://tehnokratt.net/>), samuti Tiigrihüppe Sihtasutuse tarkvaraprojektide raames loodav õpisisu⁴².

35 Himanen, P. (2003) Häkkerieetika ja informatsioonijastu vaim. Tallinn, Kunst. lk 13-17

36 Biography: Heisei Tenno – Emperor Akihito. <http://vikingphoenix.com/public/rongstad/bio-ohit/bioakhto.htm>

37 MIT OpenCourseWare. <http://ocw.mit.edu>

38 Flickr.com. <http://www.flickr.com>

39 Public Library of Science. <http://www.plos.org/>

40 Lulu.com. <http://www.lulu.com>

41 Magnatune. <http://www.magnatune.com>

42 Põldoja, H. (2005) Creative Commons – jagatud tarkus. Õpetajate Leht, 15. aprill 2005

Lõpetuseks

Nagu nägime, on vabadel litsentsidel tegelikult seljataga juba üpris pikk ajalugu, CC on selle pere üks noorimaid liikmeid. Interneti tulek on väga oluliselt muutnud ka publitseerimise mudeleid – see, mis varem tundus mõttetu raha tuuldeloopimisena, on nüüd saanud täiesti arvestatavaks äritegemise viisiks. Ilmselt vääriskid Creative Commons ning teised vabad litsentsid ka Eesti äriühingutes senisest suuremat tähelepanu.

Kirjandus

Benkler, Y. (2006). *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. Yale University Press, New Haven and London. Võrguversioon saadaval aadressil http://www.benkler.org/Benkler_Wealth_Of_Networks.pdf

Freiberger, P., Swaine, M. (2000). *Fire in the Valley: The Making of the Personal Computer*. Second Edition. McGraw-Hill.

Himanen, P. (2003) *Häkkerieetika ja informatsiooniajastu vaim*. Tallinn, Kunst

Lessig, L. (2004). *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*. The Penguin Press. Võrguversioon saadaval aadressil <http://www.free-culture.org/freecontent/>

Levy, S. (2001). *Hackers: Heroes of the Computer Revolution*. Updated edition. Penguin Press . Esmatrüki 2 esimest peatükki saadaval aadressil <http://www.gutenberg.org/dirs/etext96/hckrs10.txt>

Moody, G. (2001). *Rebel Code: Inside Linux and the Open Source Revolution*. Perseus Publishing.

Mõtsküla, P. P. (2006) *Vaba tarkvara – oht või võimalus?* Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli Õigusinstituut. Võrguversioon saadaval aadressil <http://isiklik.info/cc/wbt.pdf>

Nerode, N. (2003). *Why You Shouldn't Use the GNU FDL?* <http://home.twcny.rr.com/nerode/neroden/fdl.html>

Pitler, H. (2006). *Creative Commons – A New Tool for Schools*. *Innovate*, June/July 2006, Vol 2, Issue 5.

Põldoja, H. (2005). *Õppematerjalide avalikustamine Internetis: hirmud ja lahendused*. Ettekanne Eesti E-Ülikooli 2005. aasta konverentsil. Võrguversioon saadaval aadressil http://www.e-uni.ee/konverents/2005/slaidid/Hans_Poldoja.pdf

Scott, B. (2001). *Copyright in a Frictionless World: Toward a Rhetoric of Responsibility*. *First Monday*, volume 6, number 9 (September 2001), Võrguversioon saadaval aadressil http://firstmonday.org/issues/issue6_9/scott/index.html